

Националният доклад за човешкото развитие в България и неговото по-широко значение

Този Национален доклад за човешкото развитие, който е десети по ред за България, има особено значение по няколко причини. Докладът излиза в навечерието на присъединяването на България към ЕС и с това поставя редица тревожни въпроси преди важните промени, които ще донесе членството на страната в Евросъюза. С надежда вярваме, че новите възможности далеч ще надхвърлят цената, която трябва да се плати за това. Както се изтъква в доклада обаче, за да се постигне това, България ще трябва да предприеме активни мерки, с които да създаде условия за повече и по-силни партньорства и да изгради далеч по-голям капацитет в местните власти, НПО и частния бизнес. В противен случай възможностите, свързани с членството в ЕС, няма да прераснат в по-добро човешко развитие. Изложените по-долу анализи и препоръки заслужават да бъдат прочетени от широк кръг хора както в България, така и извън нея, особено в Европейската комисия и други правителства, които се занимават с въпросите на присъединяването.

Втората причина за значението на доклада е, че той служи като пример за това как концепцията за човешкото развитие се прилага към нова страна, членка на ЕС. Подобни примери са твърде малко. За по-малко от десетилетие подходът за човешкото развитие завладя целия свят, като поражда интерес и водещи заглавия във всички краища на света и в почти всяка държава, била тя богата или бедна. Въпреки това до момента подходът за човешкото развитие се прилагаше към държави в преход и развиващи се страни и почти никога в рамките на ЕС. Това трябва да се промени. Развитие, което поставя на първо място хората, и подходът

за човешкото развитие имат универсално приложение и значение. Цяла Европа трябва да прилага този подход и да се замисли над въпросите, които той ще постави за съществуващите модели на развитие и перспективите за бъдещето, ако тези модели останат непроменени. Надяваме се, че този доклад за България ще послужи като предизвикателство и за други доклади, посветени на други страни.

Третата причина за неговата значимост е свързана с подкрепата за развитие, която самата Европа предоставя на по-бедните региони чрез своите структурни и кохезионни фондове, от които България скоро ще се възползва. Слабо известен е фактът, че като процент от общия брутен национален продукт на европейските държави общият размер на прехвърляните по този начин средства *вътре* в границите на Европа е приблизително еднакъв със стойността на европейските програми за подпомагане на развитието в развиващите се държави *извън* Европа. Същевременно в много отношения предоставените средства между европейските държави постигат по-голям успех, отколкото програмите за международна помощ извън границите на континента. Защо става така? Какви поуки можем да извлечем от системата за финансиране в Европа – за вида и характера на предоставяната подкрепа и за процесите на договаряне, планиране, мониторинг, отчетност и оценка? Има много какво да научим, също както е имало много поуки от положителния опит на Плана „Маршал“ преди повече от петдесет години. Опитът на България в миналото и в бъдеще може да помогне да се справим с предизвикателството и да овладеем тези поуки.

сър Ричард Джоли
Институт за изследване на развитието към
Университета в Съсекс
Специален съветник
на администратора на ПРООН (1996–2000)